

Dr hab. Mirosława Rochecka, prof. UMK
Wydział Sztuk Pięknych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
w Toruniu.

**WYDZIAŁ SZTUK PIĘKNYCH
UNIwersytetu MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU**

RECENZJA

**w postępowaniu habilitacyjnym dr Iwony Szpak Pawłowskiej
w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuk pięknych**

Centralna Komisja ds. Stopni i Tytułów wyznaczyła mnie na recenzenta w komisji habilitacyjnej do oceny osiągnięć **Pani dr Iwony Szpak-Pawłowskiej** w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuki piękne (Uchwała Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dn. 6 marca 2019 r. Nr **BCK-VII-L-6103/2019** / Pismo z dn. 1.04.2019 UMK w Toruniu, Wydział Sztuk Pięknych).

Habilitantka złożyła kompletną wymaganą dokumentację zawierającą:

1. Poświadczoną kopię dokumentu stwierdzającego posiadanie stopnia doktora
2. Kwestionariusz osobowy
3. Oświadczenie o niepełnieniu funkcji promotora pomocniczego
4. Autoreferat w języku polskim i angielskim
5. Dokumentację wskazanego dzieła habilitacyjnego – zestawu prac *Kompozycje Świetlne* (2015 – 2017)
6. Dokumentację dorobku artystycznego z okresu po uzyskaniu stopnia doktora oraz wykaz wystaw indywidualnych i zbiorowych 2011 – 2018
7. Wybór dokumentacji dorobku artystycznego oraz wystaw indywidualnych i zbiorowych z okresu przed uzyskaniem stopnia doktora 2006 – 2011
8. Dokumentację dotyczącą osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych, promocyjnych i popularyzatorskich oraz dotyczących podejmowanej współpracy z instytucjami.
9. Wersja elektroniczna złożonej dokumentacji (płyta CD)

Dane personalne i kariera zawodowa habilitanta

Pani dr Iwona Szpak - Pawłowska ukończyła Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – specjalność malarstwo sztalugowe. Studiowała malarstwo sztalugowe w pracowni Lecha Wolskiego i malarstwo ścienne pod kierunkiem Krzysztofa Pituły. W 2006 r. obroniła z wyróżnieniem dyplom zatytułowany „Totemy marzeń” w pracowni prof. Lecha Wolskiego, dyplom uzupełniający z malarstwa ściennego pt. „Niebo” i tak samo zatytułowany aneks z rysunku - pod opieką promotorską dr hab. Krzysztofa Pituły, prof. UMK. Wyróżniona została również jej dyplomowa praca teoretyczna pt. „Współczesne

malarstwo totemiczne w Polsce w XX wieku” napisana pod opieką promotorską dr Małgorzaty Geron.

Po dyplomie rozpoczęła na macierzystej uczelni czteroletnie studia doktoranckie. Tytuł doktora w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie – sztuki piękne uzyskała na Wydziale Sztuk Pięknych UMK w 2011 r. Promotorem jej pracy doktorskiej zatytułowanej „Obiekty świetlne” był dr hab. Krzysztof Pitulą, prof. UMK.

W tym samym roku została zatrudniona na stanowisku asystenta w Zakładzie Malarstwa na Wydziale Sztuk Pięknych UMK w Toruniu. Prowadziła wspólnie z prof. Krzysztofem Pitulą zajęcia na kierunku malarstwo na specjalności malarstwo w architekturze (malarstwo ścienne) dla studentów III roku oraz zajęcia z malarstwa, dla studentów I roku grafiki. Prowadziła także zajęcia w pracowni podstaw rysunku, prowadzonej przez dr hab. Piotra Będkowskiego, prof. UMK, dla studentów I roku kierunku malarstwo. W 2016 r. została zatrudniona w wymiarze pełnego etatu w pracowni malarstwa ściennego na specjalizacji malarstwo w architekturze, prowadzonej przez prof. Krzysztofa Pitulę. Od semestru zimowego 2018 r. pracuje jako adiunkt prowadząc samodzielnie Pracownię Malarstwa Ściennego na specjalności malarstwo w architekturze.

Pani Iwona Szpak-Pawłowska pełniła wiele odpowiedzialnych funkcji organizacyjnych i dydaktycznych na WSzP, w ostatnich latach m.in.: jako koordynator d/s Promocji Wydziału Sztuk Pięknych; członek Zarządu Stowarzyszenia Przyjaciół Wydziału Sztuk Pięknych; członek Kapituły przyznającej Medal Tymona Niesiołowskiego, 2017; koordynator Drzwi Otwartych na WSP; członek Rady Programowej kierunku malarstwo i członek Rady Programowej Galerii Forum WSzP. Od 2019 r. jest Zastępcą Dyrektora Instytutu Artystycznego.

Ocena osiągnięć dydaktycznych, dorobku w zakresie popularyzacji nauki i sztuki oraz współpracy z instytucjami

Dr Iwona Szpak Pawłowska pełniąc swoje obowiązki jako pracownik dydaktyczno-naukowy w Zakładzie Malarstwa wykonywała różne powierzone jej funkcje organizacyjne i zadania dydaktyczne, m.in. była recenzentką 10 prac dyplomowych, koordynowała końcowo-roczne wystawy sprawozdawcze, wystawy pracowników zakładu oraz organizację konferencji. Ważną część dorobku habilitantki stanowią podejmowane przez nią liczne inicjatywy i autorskie projekty wynikające z realizacji zadań programowych Pracowni Malarstwa Ściennego, a także inne, dodatkowe przedsięwzięcia związane z upowszechnianiem sztuki i podejmowaniem współpracy z instytucjami. Dwukrotnie była koordynatorem projektu „Dekoracja klatek schodowych” dla studentów III, IV i V roku specjalizacji malarstwo w architekturze realizowanego na Osiedlu Sztuk Pięknych w Toruniu (2012, 2013). Była także wielokrotnie inicjatorką i koordynatorem realizowanych przez Pracownię Malarstwa Ściennego projektów artystycznych w zakresie projektowania i wykonywania murali, m.in. na Dworcu Głównym w Toruniu i w Szpitalu Specjalistycznym im. Ludwika Rydygiera w Toruniu (2018).

Realizowane we współpracy z różnymi instytucjami zadania programowe w Pracowni Malarstwa Ściennego są bardzo cenne, gdyż umożliwiają studentom zdobycie pierwszych doświadczeń w zakresie realizacji ściennych oraz nabywanie umiejętności twórczego dostosowania się do wymogów rynku i oczekiwań inwestora. Podstawowa edukacja w zakresie malarstwa ściennego odbywa się w pracowni, dając możliwość zdobywania podstawowych umiejętności z uwzględnieniem zróżnicowanego poziomu ćwiczeń. Program

realizowany przez pracownię jest różnorodny i daje szerokie możliwości rozwoju umiejętności projektowania i realizacji ściennych w architekturze od abstrakcyjnych, konstruktywistycznych, czy op-artowskich przez ornamentalne, użytkowo-reklamowe po iluzyjne i hiperrealistyczne. Zadania zewnętrzne i ćwiczenia pracowniane obejmują różne techniki ścienne i muralowe - tradycyjne, współczesne i eksperymentalne – autorskie.

Działalność dydaktyczna i upowszechniająca sztukę prowadzona przez habilitantkę obejmuje także bogate doświadczenia związane z pracą z dziećmi i młodzieżą. Zorganizowała i prowadziła liczne warsztaty i plenery malarskie, rysunkowe i muralowe m.in. dla młodzieży - z Ogólnokształcącej Szkoły Sztuk Pięknych w Golubiu-Dobrzyniu ("Mural na 100-lecie szkoły"; plenery w Zieleńcu i Białym Dunajcu), a także warsztaty z malarstwa w architekturze dla uczniów IX Liceum Ogólnokształcącego w Toruniu i Liceum Plastycznego w Bydgoszczy (2014); warsztaty malarskie w Muzeum im. Ks. Wł. Łęgi w Grudziądzu, oraz plener i konkurs plastyczny dla uczniów szkół gimnazjalnych i podstawowych z terenu gminy Toruń w Turznie. We współpracy z Galerią Sztuki Wozownia w Toruniu zorganizowała warsztaty artystyczne dla dzieci i młodzieży pt. „Obiekty lewitujące z odzysku” towarzyszące jej indywidualnej wystawie (2013). W pracy z dziećmi i młodzieżą Iwona Szpak Pawłowska wykazuje się szczególną kreatywnością i dydaktyczną pasją uzyskując bardzo interesujące efekty.

W związku z zatrudnieniem w pracowni malarstwa w architekturze dr Iwona Szpak-Pawłowska w działalności popularyzatorskiej i promocyjnej szczególnie skupia się na promowaniu technik muralowych i działań w architekturze. W ostatnich kilku latach uczestniczyła w kilku ważnych wydarzeniach dotyczących sztuki Street Artu, m.in.: prezentacja i warsztaty „Street Art Workshop & Tour” w Berlinie (2016); „Belleville Street Art Tour” w Paryżu (2015). Aktywnie włączała się w działalność popularyzującą naukę i sztukę oraz promującą uczelnię, w ramach organizowanych przez UMK dorocznych Festiwali Nauki i Sztuki, będąc koordynatorem i pomysłodawczynią wielu realizowanych przez Zakład Malarstwa projektów, jak np.: Warsztaty „Street Art” (14 Festiwalu Nauki i Sztuki, UMK – Toruń 2014); Warsztaty „Świecimy w ciemności” (15 Festiwal Nauki i Sztuki - UMK Toruń 2015) oraz Warsztaty „Poczuj się artystą” (13 Festiwal Nauki i Sztuki - UMK Toruń 2013).

Szeroki obszar działalności dydaktycznej, pełnienie licznych funkcji i obowiązków związanych ze współpracą z instytucjami oraz koordynacją realizowanych przez pracownię malarstwa w Architekturze i Zakład Malarstwa projektów, świadczą o jej wysokich kompetencjach dydaktycznych, umiejętnościach organizacyjnych i sumienności w wykonywaniu powierzonych zadań.

Ocena aktywności wystawienniczej,

Iwona Szpak-Pawłowska uprawia twórczość w dziedzinie malarstwa sztalugowego i ściennego, oraz działania intermedialne. Od czasu uzyskania dyplomu w 2006 r. prowadzi aktywną działalność artystyczną i wystawienniczą. Oprócz aktywności stricte-malarskiej podejmuje niekonwencjonalne wyzwania o charakterze interdyscyplinarnym, w tym działania instalacyjno-kompozycyjne w przestrzeniach architektonicznych o różnym charakterze. Czynnikiem wiodącym, charakterystycznym dla jej działalności jest światło UV i czysty intensywny kolor z użyciem pigmentów fluorescencyjnych.

Jej wystawa doktorska pt. „Obiekty świetlne” prezentowana była w Galerii Forum WSzP UMK (2011). W okresie po uzyskaniu doktoratu (2011 – 2018) zrealizowała 13 wystaw indywidualnych oraz uczestniczyła w 31 wystawach zbiorowych. Wystawy indywidualne prezentowane w tym okresie w znaczących galeriach i instytucjach kultury, to m.in.: „Obiekty

lewitujące” i „Punkt widzenia” prezentowane w 2013 r. w Państwowej Galerii Sztuki Wozownia w Toruniu oraz prezentowana w tym samym roku w Muzeum Częstochowskim w Galerii Promocji Młodych wystawa „Obiekty lewitujące II”. Dwie interesujące prezentacje z 2014 r. to „Dematerializacja” w Stołecznym Centrum Edukacji Kulturalnej w Warszawie i „Plastyczna aranżacja Tub” w Dobrym Mieście. W 2015 roku kolejny cykl prac pt. „Kompozycje UV”, prezentuje w Galeria Brow Art - Browar Mieszczkański we Wrocławiu (2015). Swoje „Kompozycje świetlne” prezentowała również w Galerii Wydziału Sztuki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie (2016); w galerii Art Room Emplocity, Warszawa (2017) oraz na wystawie „Kompozycje UV III” w Galerii Stara Kotłownia w Centrum Ekspozycyjnym w Olsztynie (2017). Pani Iwona Szpak z powodzeniem prezentowała swoje prace malarskie i obiekty świetlne także w przestrzeni publicznej w intrygujący sposób wkomponowując się i ożywiając zastaną przestrzeń użytkową. Przykładem tego może być wystawa „Obiekty”, w centrum handlowym Plaza w Toruniu, a także „Kompozycje Świetlne” w Akademickiej Przestrzeni Sztuki – Humanisticum (2016) wpisane w przestrzeń kopuły Collegium Humanisticum UMK. **W lutym 2018 w Galery Art Supplement w Getyndze (Niemcy) dr Iwona Szpak-Pawłowska zaprezentowała wystawę pt. „Kompozycje świetlne” wskazaną jako dzieło habilitacyjne.**

Habilitantka od początku swojej samodzielnej działalności brała udział w wielu znaczących wystawach zbiorowych w kraju i za granicą (Bułgaria, Serbia, Ukraina), z których ważniejsze, w okresie po uzyskaniu stopnia doktora, to zagraniczne wystawy międzynarodowe, m.in.: Szóste Międzynarodowe Biennale Sztuki, Ruse Art Gallery, Ruse, Bułgaria (2017); wystawa „Look East”, Akademia Sztuki i Designu, Charków, Ukraina, (2017); W 2015 brała udział w znaczącej międzynarodowej wystawie w Londynie – „Contemporary Painting,” w The Brick Lane Gallery. Jest też pomysłodawczynią i koordynatorem „Projektu Pentapolis” prezentowanego w Galerija Mostovi Balkana, Kragujevec, Serbia (2017). Projekt ten zakłada prezentację twórczości pięciu młodych artystów w pięciu europejskich miastach. Pierwsza odsłona Projektu Pentapolis miała miejsce w Muzeum im. Ks. Władysława Łęgi w Grudziądzu (2017).

Uczestniczyła także w wystawach międzynarodowych w Polsce, w tym m.in.: w wystawie ARS – PRINCIPIA, Akademicka Przestrzeń Sztuki, UMK Toruń; BWA, Kielce (2014); Biennale Międzynarodowe w Wenecji Cieszyńskiej, Cieszyn (2014), a także w ważnych wystawach ogólnopolskich, jak prezentowana z okazji jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski w kilku znaczących ośrodkach wystawienniczych w Polsce wystawa „Projekt 966” (Muzeum Uniwersyteckie UMK, Toruń, Pałac Lubostroń w Lubostroniu; Centrum Kultury Wieża Ciśnień w Koninie, (2016); Centrum Kultury Browar „B” we Włocławku; Muzeum Archeologiczne w Poznaniu; BWAiUP – Piła – 2017, 2018); a także „43. Salon Zimowy w Radomiu”, 2014/2015, Muzeum Sztuki Współczesnej Oddział im. Jacka Malczewskiego w Radomiu, Radom (2014); „IX. Olsztyńskie Biennale Sztuki,” BWA, Olsztyn (2015); „Ogólnopolskie Biennale Malarstwa – pejzaż architektoniczny Bisztynek,” Galeria Miejska, Kościół Poewangelicki - Bisztynek (2016); „9. Triennale Małych Form Malarskich”, Galeria Sztuki Wozownia, Toruń (2013) oraz w wiele wystawa prezentujących sztukę młodych twórców, jak m.in.: 1 Pomorskie Biennale Sztuki Młodych *Potok Sztuki*, Galeria Sopot Centrum/ZPAP, Sopot (2016).

Od czasu zatrudnienia na Wydziale Sztuk Pięknych Dr Iwona Szpak aktywnie włącza się w inicjatywy wystawiennicze uczelni uczestnicząc w wystawach prezentujących twórczość pracowników Wydziału. W ostatnim okresie były to wystawy: „Raport”, CSW, Toruń (2016); zagraniczna wystawa „Artyści Zakładu Malarstwa WSzP w Toruniu” w Galerii Art Supplement

oraz w Instytucie Maxa Planca w Getyndze – Niemcy (2017), a także wystawa pracowników Zakładu Malarstwa w związku z konferencją „Uwarunkowania Tożsamości Artystycznych”, CSW – Toruń (2017).

Jest również aktywna w toruńskim środowisku artystów, uczestnicząc jako członek ZPAP w dorocznych przeglądach „Dzieło Roku”, Galeria Sztuki Wozownia - Toruń (2012; 2014). Brała także udział w konkursowych przeglądach regionu kujawsko-pomorskiego Wystawa „Polygonum” w BWA w Bydgoszczy (2016); w „Wystawie Familijnej” w Galerii Twórczości Dziecka, Toruń (2017).

W jej działalności artystycznej wyodrębnić można także nurt związany ze sztuką Street Artu i działań w przestrzeni publicznej. Artystka tworzy murale, obiekty i instalacje często z użyciem pigmentów fluorescencyjnych i światła UV, wkomponowując się lub ingerując w zastane przestrzenie architektoniczne o różnym charakterze. Jest laureatką kilku konkursów na projekt i realizację murali wielkoformatowych na elewacjach budynków mieszkalnych” (2015, 2016), a także kilku realizacji wielkoformatowego malarstwa ściennego dla inwestorów prywatnych i instytucji w Polsce i za granicą (Toruń, Olsztyn, Haga, Warszawa, Kraków (2011 -2014). Zdobyła wyróżnienie w konkursie Miasta Toruń na zagospodarowanie staromiejskiego podwórka (ul. Podmurna 103). Założyła i prowadzi Studio Aranżacji Artystycznych. i wykonawczynią muralowego logo klubu Od Nowa

Realizowaną przez dr Iwonę Szpak Pawłowską Działalność artystyczną, wystawienniczą i upowszechniającą sztukę oceniam pozytywnie, jest ona dobrze udokumentowana, a jej zakres, poziom są znaczące.

Ocena osiągnięć artystycznych

Artystyczną drogę Iwony Szpak - Pawłowskiej wytyczyły jej zainteresowania związane z kulturowymi pierwotnymi kodami dotyczącymi świadomości człowieka – jego psychiki, podświadomości i duchowości. Kończąc olsztyńskie liceum plastyczne zrealizowała dyplomowe „Mandale”, które wspomina jako ważny etap swojego artystycznego rozwoju. Pobudzone młodzieńczą fascynacją lekturami C. G. Junga skupienie się na elementach stałych ludzkiej natury, pierwotnych instynktach i odruchowych reakcjach, zespolone z własną intuicją i osobowością, ukształtowało charakter zasobów semantyczno – emotywnych jej działalności artystycznej. Wydobywane z podświadomości archetypy, atawizmy i rytuały, zachowane wg. teorii psychologii głębi w zbiorowej pamięci pokoleń, to idee i motywy stale nurtujące artystkę. Odzwierciedlone zostały w pierwszym studenckim cyklu „Archetypy” i wyraziście zademonstrowane w wyróżnionym dyplomie z malarstwa zatytułowanym „Totemy marzeń”. W czasie studiów doktoranckich i w realizacji doktorskiej temat ten kontynuowany był w cyklu „Obiekty świetlne” z użyciem światła UV i pigmentów fluorescencyjnych.

Swoją twórczość artystka lokuje w nurcie abstrakcji geometrycznej posługując się płaską plamą barwną, dzieląc płaszczyznę swoich obrazów na układy pasów, trójkątów i linii w często transparentnie przenikający się i nakładający się na siebie wielowarstwowo sposób. W migotliwości kontrastowych zestawień barwnych i bazowaniu w relacji z widzem przez stosowanie złudzeń optycznych i psychofizjologii widzenia odnajdziemy nawiązania do sztuki op-artu. Do działalności Victora Vasarely odnieść można stałą cechę Iwony Szpak-Pawłowskiej, jaką jest jej potrzeba wychodzenia poza granice obrazu - użycie w malarstwie form przestrzennych lub też prowokowanie odbiorcy do wchodzenia w iluzoryczną

przestrzeń obrazu. Artystka łączy, miesza i scala ze sobą na płótnie media artystyczne i przemysłowe, farby w płynie, paście i spray'u, szukając optymalnego rozwiązania warsztatowego i kompozycyjnego dla możliwości oglądu dzieł zarówno w świetle białym jak i w ultrafiolecie. Jak pisze - „Moje malarstwo rozwinęło swój zakres stając na pograniczu sztuk, dążąc do optymalnej formy wyjścia <poza obraz> lub <bycia w obrazie>.”

W 2011r. obroniła pracę doktorską pt. "Obiekty Światłne" zrealizowaną pod kierunkiem prof. Krzysztofa Pituly. Tytułowe obiekty przybrały przestrzenną formę 2,5 m. barwnych słupów pokrytych materiałami fluorescencyjnymi w wielobarwne pasy i ornamenty o charakterze totemicznym. Wizualne walory instalacji wzbogacone zostały o efekty dźwiękowe oraz ruch. Kilka obiektów artystka wyposażyła w elektryczne obrotnice, dzięki którym obracały się wokół własnej osi. Całość ekspozycji prezentowana była w zmieniającym się płynnie świetle przechodzącym z białego w UV. W tej realizacji granice dyscyplin sztuki zostały przekroczone - artystka zrealizowała swoje pragnienie wyjścia poza granice obrazu i osiągnęła w zrealizowanej instalacji wyraz synergicznej pełni, do jakiego dążyła.

Kontynuując w następnych latach swoje doświadczenia z malarskimi obiektami przestrzennymi zrealizowała cykl „Obiekty Lewitujące” (2011-12) posługując się tym razem malowanymi w czarno-białe pasy tubami o zróżnicowanych wysokościach, zawieszonymi w przestrzeni w rytmicznym pionowym układzie. Zastosowanie pigmentacji fluorescencyjnej powodowało u odbiorcy nierealne wrażenie unoszenia się razem z obiektami nad ziemią. Działania te intrygowały swoją zjawiskowością, aurą tajemniczości, szczególną sensualnością, odwołując się do pełni wrażeń zmysłowych wywołującej wewnętrzne poruszenie oraz otwarcie sfery psychicznej i duchowej widza.

Technika mediów fluorescencyjnych i wykorzystanie w ekspozycji światła UV stały się znakiem rozpoznawczym warsztatu artystki. Iluzyjna przestrzeń kreowana światłem tworzy swoiste malarskie theatrum. Zmiany dokonywane w oświetleniu – kierunek padania światła, jego siła, zmiany źródła i rodzaju światła, rozgrywają dramaturgię, zmieniają w zaskakujący sposób nastrój i przekształcają konstrukcję obrazów. Cechy charakterystyczne realizacji artystycznych Iwony Szpak -Pawłowskiej, zarówno płaskich jak i przestrzennych, to czystość i świetlistość koloru oraz światło w roli malarskiego medium. Artystka zainspirowana ludowością i kulturami pierwotnymi odwołuje się do bliskiej estetyce zabaw i jarmarków wielobarwności, jaskrawości koloru, zgrzytliwości kontrastowych zestawień, do blasku i migotliwości światła. Jej pasiaste obrazy w łowickich ubarwieniach, oparte w swej konstrukcji na prostej, powtarzalnej rytmiczności, zdają się wirować w rytmie polek i obertasów. Ludyczność tej formy jest jednak wyrafinowana, przełożona na język współczesnej plastycznej formy, skomponowana jak mazurki Chopina. Inne jej prace z dominacją przenikających się i rozpalonych do bieli żółcieni i oranżu, skonstruowane centrycznie i promieniście oraz zderzone z pasami przekreślającej je lub przedzierającej się przez nie lśniącej czerni, zdają się mówić o pierwotnej energii, duchowej emanacji i przeistaczaniu materii. Przywodzą na myśl atawistyczne lęki lub zachwyty dla słońca w roli bóstwa, żywiołu ognia, wizji zaświatów.

Dr Iwona Szpak-Pawłowska jest bardzo kreatywną artystką zaangażowaną w proces twórczy. Z determinacją szuka nowych środków i możliwości wypowiedzi artystycznej nie bojąc się przekraczać granic dyscyplin i dotychczasowych kanonów wykonawczych. Wykorzystuje w swoich działaniach materiały nietypowe, często o charakterze technicznym i przemysłowym sięgając też po surowce wtórne. Ma odwagę eksperymentatora i naturę łamiącego stereotypowe myślenie odkrywcy. Należy docenić jej wkład w przełamywanie

myślowych schematów i poszerzenie pola działań w dziedzinie plastyki współczesnej oraz zdeterminowaną innowacyjność pozwalającą łączyć w zrównoważoną całość przeciwstawne jakości, a także przesuwać i przekraczać granice dyscyplin artystycznych.

Ocena dzieła habilitacyjnego

Cykl prac malarskich - „Kompozycje Światłne” wystawa indywidualna
w Instytucie Maxa Planca w Getyndze (Niemcy)

Rozpoczynając cykl habilitacyjny „Kompozycje światłne”, artystka zawężyła stosowane środki wyrazu ograniczając swoje artystyczne kreacje do powierzchni płótna. Spowodowało to skupienie się na walorach stricte malarskich, pogłębienie zainteresowania technikami malarskimi i odkrycie nowych możliwości ewokatywnych i formalnych w interesującym ją zakresie. Do arsenału swoich mediów warsztatowych włącza fluorescencyjne farby akrylowe, tusze i pisaki, a także barwne fluorescencyjne linki i taśmy. Powstają wówczas „Małe Formy UV”, w których płaszczyzna obrazu sterylnie i gładko opracowana zestawionymi kontrastowo pasami jaskrawego koloru, dopełniona jest świetlistymi fluorescencyjnymi linkami. Z czasem technika pracy zmienia się, format prac staje się większy, a farby akrylowe zamienione zostają na spray fluorescencyjny. Nowa technika pracy sprzyja i prowokuje do zmiękczenia granic stref koloru, zastosowania rozprożeń, miękkich przejść, nałożeń i transparentności. Do siedmiobarwnego zestawu czystych barw dodana zostaje biel i czerń, które dystansują zestawienia barwne, wprowadzają wrażenie cienia, gradację walorową i pogłębiają walory przestrzenności.

Powstają kolejne zestawy prac malarskich „Kompozycje UV”, „Kontr-kompozycje” i „Mandale UV”. Artystka eksperymentuje, poszukuje nowych jakości dla spełnienia nurtujących ją koncepcji formalnych i ideowych. Mimo ograniczenia się do płaskiej powierzchni płótna, możliwości wyrazowe znacznie się poszerzają i uszlachetniają. Obiekt malarski staje się ważny i wartościowy sam w sobie – przyciąga, intryguje, wciąga w kontemplacyjną sferę swojego obrazowania, mimo zachowania całkowitej płaskości. Iluzoryczną, świetlistą przestrzenność obraz osiąga teraz wyłącznie dzięki zastosowaniu pigmentacji fluorescencyjnej, modułowości i linearności układów kompozycyjnych oraz światła UV. Świadczy to, w moim przekonaniu, o osiągnięciu przez artystkę pułapu dojrzałości i uzyskaniu pewności, że tworzony przez nią przekaz jest pełny i nie wymaga dodatkowych apanaży.

Prace z cyklu „Kompozycje Światłne” Iwony Szpak Pawłowskiej prezentowane były w Polsce na wielu wystawach indywidualnych w Toruniu, Krakowie, Warszawie, Częstochowie, a także na wystawach zbiorowych za granicą, m. in.: w Galerii The Brick Lane w Londynie, w Galerii Mostovi Balcana w Serbii, na Akademii Sztuki i Designu w Charkowie, czy w Ruse Art Galerii w Bułgarii. Jako dzieło habilitacyjne artystka wskazuje wystawę w Instytucie Maxa Planca w Getyndze (Niemcy), prezentowaną w lipcu 2018 r, na której zaprezentowała 37 kompozycji malarskich o zróżnicowanych formatach poczynając od małych form o wym. 13 x 18 po większe o wym. 150 x 100cm. Obrazy te wykonane zostały na płótnie z użyciem farb akrylowych, tuszy i markerów oraz farb w spray'e. W warstwie malarskiej zastosowane zostały pigmenty fluorescencyjne, co umożliwia prezentowanie ich w świetle ultrafioletowym wzbogacając ich odbiór o nowe, odmienne wrażenia.

Powstający od 2014 roku rozbudowany cykl „Kompozycje Świetlne” mieści w sobie powstające równolegle mniejsze zestawy: „Kompozycje UV”, „Małe formy UV”, „Kontrkompozycje” i „Mandale UV”. Artystka zrezygnowała w jego realizacji z konstruowania przestrzennych obiektów i ich organizowania przestrzennego. Ogranicza się do płaszczyzny płótna i mediów malarskich stopniowo rezygnując z wprowadzania elementów kolażu i innych zabiegów pozamalarskich. Jedynym dopełnieniem malatury obrazów stają się na pewien czas barwne fluorescencyjne sznury i taśmy napinane na malarskie krosna. Z czasem rezygnuje i z tego zabiegu, a w to miejsce pojawia się coraz odważniej czerń stanowiąca silny wrażeniowy kontrast w zestawieniu z czystymi nasyconymi żółciami, różami, oranżami, zieleniami i błękitami. Ogranicza się do materii farby eksplorując jednocześnie jej wielorakie możliwości techniczne i technologiczne. To formalne ograniczenie powoduje zarazem wzbogacenie i rozwój warsztatu malarskiego oraz jego zindywidualizowanie. Artystka łączy, miesza i scala ze sobą na płótnie media artystyczne i przemysłowe, farby w płynie, paście i spray’u - szukając optymalnego rozwiązania kompozycyjnego i warsztatowego dla możliwości oglądu zarówno w świetle białym jak i w ultrafiolecie.

Cechy formalne „Kompozycji Świetlnych” Iwony Szpak Pawłowskiej uprawniają do ułokowania ich w nurcie abstrakcji geometrycznej. Charakteryzuje je płaska plama barwna w opozycyjnych zestawieniach dzielących płaszczyznę obrazów na układy pasów, trójkątów i linii, nakładanych na siebie wielowarstwowo i transparentnie się przenikających. Dostrzec tu można wpływ elementarystyki Theo van Doesburga i rygorystyczny podziałów mondrianowskiego neoplastycyzmu. „Pasy, linie, cienkie, szersze, pionowe, poziome, zmultiplikowane, rozczłonkowane, barwne lub czarno-białe to element konstrukcyjny. Pasy tworzą pomost między biegunem widzialnym i niewidzialnym, zanikając, załamując się i przekrzywiając optycznie” – notuje w swoim komentarzu. Kompozycje są zawsze otwarte, najczęściej diagonalne lub wertykalne, rzadziej centralne. Pociąga ją nieskończoność, przestrzeń bez granic, przekraczająca wymiary i materię. Nie jest to jednak bezformność i chaos. Artystka dąży do uzyskania zrównoważonego układu przy zastosowaniu maksymalnych kontrastów i dopełnień barwnych czystego koloru. Ustawia odpowiednio natężenie linii i ich kierunki oraz buduje przemyślane układy barwne statyczne bądź dynamiczne. Geometryczna i linearna oszczędność jaskrawo ubarwionych i raziących wzrok kompozycji ożywiona jest i zindywidualizowana drugoplanowym wątkiem walorowo-strukturalnym lub ornamentycznym, dającym wrażenie przestrzennej głębi oraz swoistych zawirowań i zamąceń odbioru nadnaturalnego, intensywnego przekazu przez samoobronne instynkty podświadomości. Ciekawym zabiegiem formalnym dodającym obrazom finezji jest nakładanie na siebie kilku kolorów powodujące sugestywny efekt trójwymiarowości prezentujący się efektownie w świetle UV.

Kontrastowo zestawione emanujące odblaskowy kolor barwy w obrazach Iwony Szpak-Pawłowskiej oślepiają patrzącego swoim blaskiem powodując, że realny odbiór prac dopełnia się o powidoki, złudzenia i wzrokowe omamy. Powoduje to także przestrzenność intensywnych czystych barw, które występują do przodu, poza kadr obrazu, lub uciekają w głąb wciągając widza w obszar kontemplacji. Tak silne bodźce nie pozostawiają nikogo obojętnym - są głośne, zgrzytliwe, wysokotonalne. Jednak nie jest to jazgot czy kakofonia. Ich dźwięczność jest uporządkowana, wyszukana - są donośnym jasnym i mocnym komunikatem.

W prezentacji habilitacyjnej „Kompozycje Świetlne” w Getyndze artystka ograniczyła się do działań na płaszczyźnie obrazu rezygnując z aspiracji do angażowania przestrzeni

ekspozycyjnej. To ograniczenie nie ujmuje jednak wartości przedstawionych dzieł i całej ekspozycji. Myślę, że zaprezentowane na tle białych ścian w jasnej, przejrzystej przestrzeni, zyskały skupiając na sobie uwagę odbiorcy. Pokazane w pełni obiektywnie, bez dodatkowych efektów i aranzacyjnych dygresji prace mogły być poddane uważnemu, wolnemu od rozproszeń osądowi, pozwalając na analityczną ocenę ich walorów i wartości. Stworzyło to możliwość kontemplacyjnego, indywidualnego odbioru każdego z obrazów ku jakiemu je autorka predysponuje.

Warunki ekspozycyjne galerii w Instytucie Maxa Planca nie dały autorce zakładanej przez nią możliwości dwubiegunowego eksponowania prac w zmieniającym się oświetleniu. Ich druga zaskakująca odłona, którą równie pieczołowicie i świadomie komponowała pozostała na wystawie nieujawniona. Sądzę, że ta wartość dodana prac, ich drugie oblicze, pozostawione w tej sytuacji jako ukryte, dodały obrazom aury tajemnicy, a pewien niedosyt wynikający z niemożności pełnego spełnienia założeń artystki wzbudził zapewne ciekawość i zachętę do dalszego kontaktu. Walory Kompozycji Świetlnych w świetle UV pokazuje artystka na fotografiach w swojej dokumentacji. Efekty świetlnych przemian tych obrazów miałam też możliwość oglądać w jej pracowni. Sądzę, że prezentacja walorów tych prac w odpowiednio przygotowanej technicznie przestrzeni ekspozycyjnej, w której światło płynnie zmieniałoby się z dziennego na UV lub barwne, dałaby niezwykle emocjonujące w odbiorze efekty odrealniające jakość materialną obrazów. Dla mnie jednak, w ocenie ich walorów artystycznych ważne i wartościowe jest ich realne oblicze dające możliwość analizy warsztatu, odczucia struktury farby i płótna, śladu narzędzia. Zestawienie jednak tych dwu światów, poczucie możliwości ich przemiany, pozornego ruchu płótna i jego uprzestrzennienia, a także swoistego uduchowienia materii obrazów, to koncepcje niezwykle pociągające.

Podsumowując ocenę dzieła habilitacyjnego dr Iwony Szpak Pawłowskiej stwierdzam, że wykonany przez nią i zaprezentowany w Instytucie Maxa Planca w Getyndze (Niemcy) cykl obrazów „Kompozycje Świetlne” spełnia wymagania kwalifikacyjne art.16, ust.2 pkt 1 i 2 Ustawy; § 12 ust 2 pkt 3 Rozporządz.)

Ocena autoreferatu

W autoreferacie autorka dość obszernie przedstawia swoją koncepcję artystyczną dotyczącą dzieła habilitacyjnego - wprowadza w problematykę podejmowanych zagadnień, wraca do źródeł własnej drogi twórczej, towarzyszących jej inspiracji i doświadczeń oraz formułuje idee i wyznacza obszary swoich zainteresowań. Tekst ma charakter swobodnych notatek o zabarwieniu poetyckim.

W części pierwszej zatytułowanej „Punkt wyjścia” autorka zastanawiając się nad istotą swoich twórczych działań dokonuje swoistej autoanalizy. Ideę swojej sztuki dostrzega w „łączeniu przeciwieństw w harmonijną całość.” Nurtuje ją również dążenie do „odnalezienia archetypu geometryczności.” Jak wspomina, tematyka poszukiwania archetypu towarzyszy jej od czasu liceum. Już wtedy w realizacji pracy dyplomowej „Mandale” towarzyszyła jej lektura C. G. Junga. Wracając do źródeł swoich zainteresowań powtórnie odnajduje je w filozofii twórcy teorii podświadomości. Fragment zacytowanej przez nią myśli Junga wydaje mi się szczególnie adekwatny w odniesieniu do charakteru jej eksploracji artystycznych: „Nadanie kształtu praobrazowi oznacza w pewnym sensie „przełożenie” go na język współczesności, dzięki czemu niejako każdy może uzyskać dostęp

do najgłębszych źródeł życia, które w przeciwnym razie pozostałyby przed nim zakryte.”¹ Te słowa zdają się wyznaczać kierunek i cel jej działań zarówno w sferze poszukiwania formy swojej wypowiedzi i stosowanych środków jak też w sferze idei i przekazu semantycznego.

Iwona Szpak-Pawłowska podążając za sugestiami Junga główne źródło twórczych inspiracji odnajduje w swojej podświadomości. Szuka przy tym analogii i symbolicznych związków pradawnych kodów kulturowych z kodami współczesnej kultury informacyjnej i konsumpcyjnej. Wymienia służące jej do tego celu środki wyrazu i dzieli się swoimi odczuciami odnośnie uzyskiwanych przy ich pomocy efektów percepcyjnych oraz formalnych i znaczeniowych konotacji. Podkreśla znaczenie światła i świetlistości koloru, którego walory wzbogaca i modyfikuje posługując się pigmentami fluorescencyjnymi. Zwraca uwagę na zmienność w odbiorze ich odcieni i efekty uprzestrzennienia uzyskiwane dzięki eksponowaniu prac w świetle ultrafioletowym. Światło kojarzy z duchowością i pierwotną energią, natomiast intensywność i siłę koloru uznaje za jakość materii. Emanowanie światła z powierzchni obrazów powodujące wrażenie ich dematerializacji odnosi w swoim komentarzu do dwoistości natury ludzkiej i jej transcendowania ku rzeczywistościom niematerialnym.

Habilitantka omawia w autoreferacie elementy stosowanej formy malarskiej, ich znaczenie i możliwości zastosowania w celu osiągnięcia pożądanego założeń formalnych oraz technicznych i wyrazowych efektów. Jako jeden z najważniejszych dla niej środków wyrazu wymienia rytm oparty na układzie linii i pasów, który stanowi podstawę konstrukcyjną jej obrazów. Wskazuje na narzucające się nieodparcie w odbiorze jej prac skojarzenia muzyczne i dźwiękowe, które wynikają z założonej idei oraz są poparte teoretycznymi przemyśleniami. Artystka mówi o dźwięczności koloru, akordach, interwałach. Stosowane przez nią multiplikacje, nakładanie się barwnych pasów i linii o określonych, powtarzalnych jakościach przywodzą na myśl klawiaturę fortepianu lub układy strun, stanowiące swoisty kod uruchamiający orkiestracje dźwięków. Swoją potrzebę i metodę mieszania i łączenia różnych jakości formalnych i technicznych autorka trafnie porównuje do techniki miksowania dźwięków.

Zwraca także uwagę na walory przestrzenne swoich obrazów uzyskiwane dzięki stosowaniu kontrastów barwnych i walorowych, pulsacji koloru i transparentnego przenikania jego warstw, modułarnych układów form, czy też zjawisk optycznych ze świata geometrii. Stosowane zabiegi wywołują efekty przekraczania płaszczyzny obrazu przez wrażenie występowania jego elementów przed jego powierzchnią lub cofnięcia się w głąb w iluzoryczną przestrzeń. Opisuje też swoje doświadczenia i formalne zabiegi, stosowane w celu uzyskania efektu trójwymiarowości w motywach ornamentalnych swoich prac.

Analizując swoją twórczą drogę, wskazuje na twórczość Henryka Musiałowicza, którego poznała osobiście przy okazji pisania teoretycznej pracy dyplomowej na temat jego twórczości. Sztuka Musiałowicza stała się dla niej bardzo bliska oddziałując na artystkę inspirująco i mobilizująco oraz wywierając znaczący wpływ na jej artystyczne decyzje. Stawiane sobie zadania sformułowała w zdecydowanym komunikacie: „Odczuwalna moc energetycznej, lecz syntetycznej barwy, porządek przenikający się w pozorny nieład, optyczne rozwiązanie percepcyjne, na pograniczu widzenia i zanikania, deformowana przestrzeń linearna, z załamaniem perspektywicznymi, a także światło płam barwnych, ale nie światłocien, transpozycja świetlna pozwalająca wpływać na zmianę odbioru obrazów

¹Jung C. G.: Archetypy i symbole: Pisma wybrane, Czytelnik, Warszawa, 1993

oraz geometria przełamywana ukrytą mniej lub bardziej, biologicznością - to mój świat artystyczny, to Kompozycje Światłne."

Opracowany przez habilitantkę komentarz jest interesujący, posiada cenny rys indywidualizmu i autentyczności wypowiedzi opartej na osobistych doświadczeniach i przemyśleniach. Formalnie zbudowany jest nieco chaotycznie i niespójnie, to jednak nie odbiera mu walorów poznawczych i rangi przedstawionych w nim kwestii. Świadczyć może jedynie o tym, że malarska forma wypowiedzi jest autorce znacznie bliższa niż werbalizacje słowne. Tym niemniej przekaz treści przedstawionych w komentarzu autorskim jest czytelny i zrozumiały, wskazuje na wiedzę i kompetencje autorki, jej świadomość plastyczną i umiejętności potrzebne do realizacji zadań dydaktycznych. Po uważnym zapoznaniu się z jego treścią uznaję, że spełnia wymogi związane z rozporządzeniami i przepisami dotyczącymi postępowań habilitacyjnych (§ 12 ust.2 pkt 2 Rozporządzenia).

Konkluzja

Dr Iwona Szpak-Pawłowska artystką dojrzałą, bardzo kreatywną i zaangażowaną w proces twórczy. Odkrywa nowe możliwości wypowiedzi artystycznej przekraczając granice dyscyplin i kanonów wykonawczych oraz spajając w harmonijną całość przeciwstawne jakości. Wykreowała własny kod twórczy, którego cechą stała jest otwartość eksperymentatora i odwaga odkrywcy czerpiącego w sposób świadomy, a zarazem swobodny i wolny od epigonizmu z zasobów różnorodności nurtów, kierunków, i dyscyplin sztuki. Cenny jest jej innowacyjny wkład w zasoby formalne plastyki współczesnej. Jej otwarta postawa twórcza połączona ze świadomością plastyczną i dydaktycznymi kompetencjami to cechy bardzo pożądane u nauczyciela akademickiego w szkolnictwie artystycznym. Na duże uznanie zasługuje prowadzona przez habilitantkę aktywna działalność upowszechniająca sztukę oraz współpraca z różnego rodzaju instytucjami prowadzona w ramach własnej działalności artystycznej, zawodowej i dydaktycznej. Z uznaniem oceniam jej osiągnięcia artystyczne oraz poziom wykonawczy, walory intelektualne, estetyczne i nowatorstwo jej twórczości.

Przedstawiona przez habilitantkę do oceny dokumentacja przygotowana jest w sposób zgodny z wymaganiami „Ustawy o stopniach i tytułach naukowych.” Po zapoznaniu się z jej zawartością, stwierdzam, że aktywność wystawiennicza oraz dorobek w zakresie popularyzacji nauki i sztuki oraz współpracy z instytucjami dr Iwony Szpak-Pawłowskiej spełniają wszystkie przyjęte wymagania. (art.16, ust.2 pkt 1 i 2 Ustawy; § 12 ust.2 pkt 3 Rozporząd.; §12 ust.2 pkt 4 lit. b, c Rozporząd.)

Dr Iwona Szpak-Pawłowska jest dobrym, aktywnym i kreatywnym dydaktykiem w dziedzinie kształcenia artystycznego oraz kompetentnym nauczycielem akademickim. Zakres i poziom jej dorobku dydaktycznego spełniają wszystkie kryteria wymagane w ustawie o stopniach i tytułach naukowych (§ 12 ust. 2 pkt 4 lit. a Rozporząd.)

Oceniając na podstawie przedstawionej dokumentacji oraz po bezpośrednim zapoznaniu się z jej dziełami zakres i poziom działalności artystycznej, stwierdzam, że prezentują one wysoki poziom artystyczny, a tym samym spełniają obowiązujące wymagania. (art. 16, ust.2 pkt 1 i 2 Ustawy; §12 ust. 2 pkt 3 Rozporząd.)

Po zapoznaniu się z dokumentacją dotyczącą dzieła habilitacyjnego dr Iwony Szpak-Pawłowskiej oraz na podstawie znajomości oryginałów jej prac, stwierdzam, że wykonany przez nią i zaprezentowany w Instytucie Maxa Planca w Getyndze (Niemcy) cykl obrazów „Kompozycje Światłne” spełnia wymagania kwalifikacyjne art.16, ust.2 pkt 1 i 2 Ustawy; § 12 ust 2 pkt 3 Rozporządz.)

Konkludując, stwierdzam, że osiągnięcia artystyczne, twórcze i dydaktyczne Pani doktor Iwony Szpak – Pawłowskiej, oraz poziom artystyczny i merytoryczny jej dzieła habilitacyjnego w pełni spełniają wymagania art. 16 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku (z późn. zmianami) o stopniach naukowych i tytułach w zakresie sztuki, stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego sztuki i wnioskuję o nadanie jej tytułu doktora habilitowanego.

dr hab. Mirosława Rochecka, prof. UMK

